

FRA NACHSPIEL TIL FERDIG TEGNESERIE

Av Roy Søbstad

For tiden jobber jeg med en lengre serie som heter «Ulvne i korridoren». Den skal etter planen komme ut som album på Jippi Forlag i løpet av 2011. Skal jeg fortelle om hvordan jeg jobber, er det naturlig å ta utgangspunkt i den.

Jeg er ganske sikker på at det finnes akkurat like mange måter å lage tegneserier på som det finnes serieskapere. Noen bruker mye tid på manus og skisser. Andre angriper tegnepapiret med tusj og dødsforakt uten å kladde først. Noen bruker dyrt datautstyr. Andre klarer seg med kopipapir og filtpenn. Det finnes ingen riktig eller gal måte å gjøre dette på. Likevel skal man alltid lytte til erfarne seriefolk.

Det mest spesielle med akkurat min måte å lage tegneserier på, er kanskje hvor omstendelig og tidkrevende den er. Men den fungerer, i hvert fall for meg, og det har den gjort i mange år.

Idéen

Alt begynner nødvendigvis med en idé. Dessverre kan jeg ikke gi noen oppskrift på hvordan man kommer opp med gode idéer. Selv for folk som lever av å finne på ting, er det vrient å forklare hvordan de gjør det. Selvsagt finnes det teknikker for brainstorming og slikt, men for noen av oss er blanke ark aller mest en kilde til angst.

Mine idéer kommer gjerne mens jeg egentlig gjør noe helt annet. Mange av historiene mine har begynt på do, i dusjen eller i kjedelige møter. Idéer kan også trigges av samtaler jeg overhører eller noe jeg zapper innom på TV. Egenes eller andres opplevelser kan selvsagt også være godt stoff. Det viktigste er kanskje å gjenkjenne en god idé når man får en. Det er også viktig å ikke glemme den. Å ha en notatblokk ved sengekanten kan derfor være lurt.

Akkurat «Ulvne i korridoren» begynte med et nachspiel. Det var ikke mitt nachspiel, men naboens. Selv om jeg ble brutalt

“ De første bildene som dukket opp i hodet mitt denne natten, var av lange, mørke korridorer i et stort og øde kontorlandskap.

vekket av det, prøvde jeg for en gangs skyld å ikke bli sint og gjøre slikt sinte naboer gjerne gjør. I stedet dyttet jeg på plass et par ørepropper og begynte å dikte opp en historie. Det å dikte, å la tankene bare flyte sine egne veier, har hjulpet meg til å få sove helt siden jeg var liten gutt.

De første bildene som dukket opp i hodet mitt denne natten, var av lange, mørke korridorer i et stort og øde kontorlandskap. Og jeg så for meg en mann som hadde låst seg inne på et av kontorene. Øynene hans var vidåpne og han svettet. Noen eller noe utenfor døren gjorde ham vettskremt. Og jeg så for meg en flokk med ulver, en sydende, gråsvart masse av strittende pels, hvite tenner og lysende øyne. De jaget rundt i korridorene på hvileløs jakt etter bytte.

Det var noe ved dette skumle og absurde bildet som festet seg hos meg. En historie var det ikke ennå, men det kunne være utgangspunktet for en. Det var en idé.

Skissene

Dagen etter nachspielet var jeg trøtt, og jeg var grinete på naboen. Men jeg hadde også dette bildet jeg ikke kunne slutte å tenke på.

Snart følte jeg meg nærmest tvunget til å feste det til papiret. Jeg tegnet det jeg så for meg, fort og gærn't, med fargeblyanter. På toppen av arket skrev jeg «Ulvene i korridoren» med store bokstaver. Plutselig hadde jeg noe som så ut som forsiden på et blad. Å tegne forsiden før man har en historie, er selvsagt å begynne i feil ende. Men noen ganger er det bra å gjøre ting bare fordi det føles riktig. Det gjør arbeidet morsommere og mindre forutsigbart.

Etter det utviklet ting seg raskt. Mannen på kontoret ble gradvis tydeligere for meg. Jeg fant ut hvem han var, hvordan han hadde havnet i denne situasjonen og, ikke minst, hva disse ulvene hadde i et kontorbygg å gjøre. Snart så jeg for meg muligheter for både humor og horror, og kanskje til og med satire. En begynnelse, et midtparti og en slutt tok så smått form. Idéen begynte å ligne på en historie.

I denne fasen bruker jeg alltid mye papir. Ark på ark fylles med tanker, innfall og uleselig dialog. De som husker dagbøkene til han gjerne morderen i Seven, har et brukbart bilde av hvordan skribleriene mine ser ut. Det gjelder å fange tankene på papiret før de blir borte for alltid. Her kommer notatblokken på sengekanten godt med.

Innimellom all skriblingen begynner dessuten personskisser å dukke opp. Ikke bare hovedpersonen må få sine tydelige karakteristika, men også galleriet av bipersoner rundt ham. I akkurat denne historien er alle, naturlig nok, preget av å ha en blodtørstig ulvflokk som en del av arbeidsmiljøet. En engstelig mann blir utstyrt med elektrisk hår og ville øyne. En iskald dame blir spiss og kantete med svarte klær. En upålitelig type skjeler så mye at det er umulig å få øyekontakt med ham.

Av alle fasene i den omstendelige prosessen det er å lage tegneserier, er skisse- og idéfasen kanskje den mest spennende. Da er idéene like nye og friske for deg som de forhåpentligvis vil være for leseren. Mye av jobben som gjenstår, er av den mer håndverksmessige typen.

“I akkurat denne historien er alle, naturlig nok, preget av å ha en blodtørstig ulveflokk som en del av arbeidsmiljøet”

Et slags manus

Før eller siden når man det stadiet hvor man må prøve å systematisere materialet som har hopet seg opp. Det er på tide å gi kaoset en form – å finne ut hvilke biter som passer sammen og hvilke som nådeløst må kuttes. Det er på tide å lage manus. Siden jeg både skriver og tegner «Ulvene i korridoren», så jeg ingen grunn til å skrive det ut i tekstform. I stedet satte jeg i gang med et skissemanus.

I skissemanuset får historien for første gang form som en tegneserie. Scener brytes opp i sider og ruter, dialog blir lagt i munnen på figurer og figurene begynner å interagere med hverandre. Om tegningene på dette stadiet er av strekmann-

“ Det er på tide å gi kaoset form – å finne ut hvilke biter som passer sammen og hvilke som nådeløst må kuttes

kvalitet, spiller ingen rolle. Poenget er å lage noe det går an å lese. Og leser man gjennom serien noen ganger, ser man snart hva som fungerer og hva som må endres.

Dessuten er et skissemanus noe man kan vise til andre. Siden jeg er så heldig å kjenne en erfaren og nidkjær tegneserie-redaktør, sendte jeg selvsagt serien min til ham. Og Erik Falk sa seg ikke bare villig til å gi ut serien på Jippi Forlag, men ga meg også en lang liste med innspill til forbedringer. At jeg valgte å ignorere det meste av det han sa, betyr ikke at det ikke var verdifullt. Å måtte argumentere for de valgene man har gjort, er alltid nyttig. Man blir nødt til å begrunne og klargjøre valgene sine – like mye for seg selv som for den man diskuterer med.

Etter noen runder mellom Erik og meg, satt jeg igjen med et 36 sider langt skissemanus. Det er akkurat like langt som Donald-bladene var da jeg vokste opp. Jeg tok det som enda et tegn på at jeg var inne på noe riktig.

Rentegning

Noe av det jeg liker best med å lage tegneserier, er variasjonen. Man får være både forfatter, regissør og illustratør. Går man lei av å skrive, kan man alltid tegne litt. Blir man lei av å tegne, kan man begynne på tusjingen. Derfor bruker jeg ikke skissemanuset som mer enn en røff guide til hvordan det ferdige resultatet skal bli. Det bør være rom for å improvisere underveis.

Når jeg finner frem A3-arkene, er ting likevel i ferd med å finne sin endelige form. Det store formatet gir mer boltreplass for både tekst og tegning. Siden «Ulvne i korridoren» ikke skal trykkes i farger, er det spesielt viktig at sidene får en jevn fordeling av svarte og hvite flater. Det må til for at de skal få visuell

punch og fungere som velbalanserte helheter. Som så ofte før, bruker jeg derfor det gamle trickset med å kle hovedpersonen i svart skjorte. Siden han opptrer i stort sett alle rutene, faller svart/hvitt-fordelingen på plass nesten av seg selv.

Disse A3-sidene danner så grunnlaget for originalene. Jeg setter meg ned ved mitt gamle lysbord, legger et finere tegnepapir over siden og tegner av. Det lure med å bruke lysbord er at man kan overføre tegningene som de er, tilføre nye ting eller lage noe helt nytt. Er man for eksempel ikke fornøyd med bakgrunnen i en rute, er det bare å legge inn en ny. Vil man bytte plass på to figurer som snakker sammen, er det en smal sak å speilvende dem. Faren med lysbordet er at man mister spontaniteten og at tegningene blir stive og livløse. En del av mine egne serier bærer dessverre preg av akkurat det.

Et av grepene jeg har tatt for å unngå at tegningene mine rammes av rigor mortis, er å droppe linjalen. Skjeve linjer og omtrentlig perspektiv har ofte mer sjarm og liv enn det tilsynelatende perfekte. Det eneste jeg anstrenger meg for å få på linje, er teksten i boblene. Til det bruker jeg et linjert ark som jeg legger mellom arket og lysbordet.

1. Skissen

2. Rentegning

3. Tusjing

Tusjing og ferdiggjøring

Siden jeg verken har et nymotens digitalt tegnebrett eller er stø nok på hånden til å bruke pensel, tusjer jeg seriene mine med pennespillett. Akkurat som beste- og oldeforeldrene våre gjorde på skolen, setter jeg en metalltupp fast i en blyantformet holder, dypper den i flytende tusj og tegner med den.

Det fine med pennespillett er at den gjør det enkelt å få variasjon og dynamikk i streken. Bruker man svakt trykk og lite tusj, blir streken tynn. Trykker man hardt og bruker mye tusj, blir streken tykk. Har man først fått følelsen for hvordan man oppnår den effekten man ønsker, trenger ikke blyantstrekene å være mer enn et omtrentlig utgangspunkt å improvisere over. Tusjingen blir en mulighet til å leke seg. Og jeg er overbevist om at det vil vises på det ferdige resultatet at man har hatt det morsomt under arbeidet.

Å lage tegneserier handler altså mye om håndverk. Likevel er det til syvende og sist én eneste ting som teller: At man klarer å formidle idéene sine til leseren. Hvis leseren ikke forstår hva som skjer i en rute eller sliter med å tyde hva du har skrevet, vil han eller hun miste flyten i lesingen. Og hvis leserens tålmodighet stadig blir utfordret av slurvete håndverk, kommer han eller hun neppe til å synes at serien din er noe bra. Da spiller det ingen rolle hvor gode idéer du begynte med.

Skuffelsen

Når jeg skriver dette, gjenstår det fremdeles mye arbeid før «Ulvne i korridoren» kan scannes og sendes til trykking. På pulten min ligger det 36 sider lange skissemanuset, 12 grovtegnede sider i A3, sju rentegnede og fire ferdigtusjede sider (hvorav en skal tegnes om) og en mengde skisser og notater. Den ikke uvesentlige slutten på historien blir stadig skrevet om. Det er med andre ord en god stund til jeg kan holde det ferdige

albumet i hånden. Likevel vet jeg allerede nå at det vil føles som en liten skuffelse.

Historien vil ikke lenger føles spesielt original eller smart. Tegningene ble langt fra så dynamiske og levende som jeg hadde sett for meg. Og måtte virkelig den sexsekvensen være så lang og omstendelig?

Da er det bare én ting å gjøre: Å begynne jakten på den neste idéen.

“ Den ikke uvesentlige slutten på historien blir stadig skrevet om

SISTE SCENE

NIKKI: AH, DET MÅ VÆRE DU SOM SKAL SKIFTE DEN LYSBÅREN PÅ BÅDET? BEDRE SENT ENN ALDRI!
HP: NEI, JEG ER FOR Å HA EN VIKTIG SAMTALE ME LEDEREN, OM MIN FREMTID I FIRMAET!
NIKKI: ER IKKE DU HP?
HP: JO.
NIKKI: DA ER DET DEG VI HAR VENTET PÅ, I TIMEVIS.
HP KLIKKER. "DERE ER UMORALISKE, DETTE ER ULØVLIG. JEG KUNNE BLITT DREPT!"

ENETTE REFLIKSE → GUBBEN: - LITT FRUKT HAR ALDRI VÆRT TIL SKAPE FOR ARBEIDSMORALEN.
HP: - H-HVA?!

GUBBEN: - LITT FRUKT HAR ALDRI VÆRT TIL SKAPE FOR ARBEIDSMORALEN,
HP: ER ALT DETTE EN SPØK?! DET ER IKKE MOROSMT!
HP SLÅR NED GUBBEN.

NIKKI: - DU KAN IKKE SLÅ NED SJEFEN DIN!
HP SLÅR NED HENNE OGSÅ: - JEG SIER OIF!

~~PÅ-VEI-UT-~~
SETTER SEG NED VED BORDET. MELK OG KJØKS.
KAN IKKE GÅ UT PGA ULVENE. - JEG SKAL MELDE DEG PÅ EN REALITY-SERIE.
DETTE HAR VÆRT EN ØYERØNER FOR MEG.
- JEG SER DET NÅ. ARBEIDSLIVET ER IKKE NOE STED FOR EN UNG MANN MED DRIVE OG AMBISJONER. JEG SKAL FINNE EN REAL REALITY-SERIE Å MELDE DEG PÅ.
DET ER PÅ TIDE AT JEG REALISERER MEG SELV. JEG ER KLAR FOR LITTEKTE REALITY.

HAN TAR SEG MELT OPP PÅ TAKET, VI ZOOMER UP OG HØRER ULING MOT MÅNEN

VEI DU HVA JEG HAR FÅTT HØRE? AT JEG ER FOR TJUKK FOR "PARADISE"!

ALT JEG VILLE VAR Å SVØMME MED EN DELFIN!

SISTE BILDE = SKYSKRAPEREN I MØRKE, MÅNEN OG ULVENE SOM ULER.
- SÅ HVA GJØR VI NÅ? VENTER PÅ AT ULVENE KOMMER OG TAR OSS?

Roy Søbstad (f. 1971) har lang erfaring som tegneserieskaper. Han har blant annet laget serier til bladene M, Rocky og Forresten. I tillegg har han bidratt i en rekke antologier, blitt oversatt til svensk og vært nominert til Sproingprisen for beste norske serie. En større samlebok, «Roy Søbstad – Tegneserier 1993–2008», ble gitt ut av Jippi Forlag i 2008. Albumet «Ulvene i korridoren» kommer på samme forlag i 2011. Roy Søbstad jobber også som grafisk formgiver, illustratør og skribent.

*Hjemmeside:
www.roysobstad.com*